

- можної праці : теорія і практика регулювання : [монографія] / М. В. Семикіна. – Кіровоград : ПіК, 2003. – 426 с.
4. Егоршин А. П. Управление персоналом : учеб. для вузов / А. П. Егоршин. – 7-е изд., доп. и перераб. – Н. Новгород : НИМБ, 2010. – 1100 с.
 5. Дроздова О. П. Об особенностях обучения руководящих работников и специалистов в системе повышения квалификации / О. П. Дроздова, С. В. Кутузов // Актуальные проблемы совершенствования высшей школы : науч. метод. сб. – С.Пб. : Изд-во СПбУЭФ, 2002. – С. 79–83.
 6. Дуракова И. Б. Управление персоналом: отбор и найм. Исследование зарубежного опыта / И. Б. Дуракова. – М. : Центр, 1998. – 416 с.

УДК 330.341.1

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНО АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

І. А. Прилущка

В Україні за роки незалежності спостерігаються тенденції до закріплення технологічного відставання економіки від розвинених країн. Такі показники спричинені низькою ефективністю державної науково-технічної та інноваційної політики. Проте лише на шляху інноваційного розвитку національна економіка може зайняти пристойне місце у світовому ринковому середовищі.

У сучасній економічній літературі існує велика кількість публікацій, у яких приділяється все більше уваги розвитку інноваційного підприємництва. У науковій літературі перш за все потрібно відзначити внесок у розробку проблем інноваційного розвитку та ролі в ньому підприємництва Й. Шумпетера. Варто відзначити праці таких зарубіжних дослідників, як С. Валдайцев, Б. Верспаген, П. Друкер, К. Ерроу, П. Завлін, Н. Іванова, Б. Лյондвел, Е. Менсфілд, К. Оппенлендер, Б. Санто, Дж. Стігліц, Б. Твісс та ін. Досить чіткий за змістом і зважений аналіз представлений в наукових працях В. Зянька. Концептуальні засади інноваційного розвитку та проблеми управління інноваційними процесами досліджуються у працях таких вітчизняних науковців: Ю. Бажала, В. Базилевича, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, І. Єгорова, О. Жилінської, І. Павленко, В. Сизоненка, В. Соловйова, Л. Федулової, Д. Черваньова, А. Чухна. Вплив інвестицій, що спрямовується в іннова-

ції, на економічний розвиток досліджується в публікаціях Л. Безчасного, В. Осецького, а фінансові аспекти інноваційного розвитку проаналізовані у працях М. Крупки, С. Онишко та ін.

В Україні питанням розвитку інноваційного підприємництва присвячена велика кількість досліджень, проте аналіз взаємозв'язку загальних витрат інноваційних підприємств, витрат зведеного бюджету та власних витрат підприємств є досі недостатньо вивченим.

Метою статті є побудова регресійної моделі аналізу загальних витрат інноваційних підприємств, витрат зведеного бюджету та власних витрат підприємств України.

За даними Державної служби статистики України, протягом періоду незалежності України частка інноваційно активних підприємств хаотично варіювалася. З 1991 р. цей показник невинно зменшувався з майже 50 % у 1991 р. до 11,2 % обстежених промислових інноваційно активних підприємств у 2006 р. Починаючи із 2007 р., частка інноваційно активних підприємств зростає лише на 3 %, що порівняно з активністю інноваційних підприємств розвинених країн є абсолютно негативним явищем [1].

Інноваційні процеси в економіці не набули вагомих масштабів, оскільки кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і коли-

вається на рівні 11,7 %, що менше в 3–4 рази, ніж в інноваційно розвинутих країнах. Інноваційні чинники економічного зростання досі не відіграють значної ролі і не знаходять відображення у реальних діях державної влади. Ди-

наміка кількості підприємств, що впроваджували інновації, та питома їх вага у загальній кількості промислових підприємств свідчить про негативні тенденції в інноваційній сфері, які підтверджуються статистичними даними.

Таблиця 1

Кількість і частка підприємств, що займались інноваційною діяльністю та впроваджували інновації*

Кількість промислових підприємств	Рік									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Загальна кількість обстежених промислових підприємств, од.	10511	10315	9739	9920	10025	9982	10366	10721	11023	10594
Інноваційно активні промислові підприємства, од., із них:	1734	1856	1470	1359	1193	1118	1472	1393	1411	1462
- мали витрати на інноваційну діяльність	1250	1290	975	1079	936	848	1175	1193	1097	1088
- упроваджували інновації	1503	1506	1120	958	810	999	1186	1160	1180	1217
їх частка у загальній кількості тих, що впроваджували інновації, %	86,67	81,14	76,19	70,49	67,89	89,4	80,6	83,3	83,6	83,2

*Складено автором за даними [1].

Для побудови регресійної моделі автором були використані річні дані за 2001–2010 рр. Усі часові ряди були трансформовані в логарифмічні. Така трансформація дала змогу більш наглядно представити зв'язок між по-

казниками, які ми розглядаємо, оскільки логарифмічні ряди мають властивість одного середнього значення, а всі вони розташовані в межах єдиного діапазону.

Таблиця 2

Розподіл обсягу витрат інноваційно активних промислових підприємств*

млн грн

Загальні витрати підприємств	ln	Витрати зведеного бюджету	ln	Власні кошти	ln
1979,4	7,591	113,5	4,732	1654	7,410952
3018,3	8,012	196,8	5,282	2141,8	7,669402
3059,8	8,026	310,3	5,738	2148,4	7,672479
4534,6	8,419	450,1	6,109	3501,5	8,160947
5751,6	8,657	607	6,409	5045,4	8,526232
6160	8,726	709,2	6,564	5211,3	8,558585
10850,8	9,292	1009,4	6,917	5377,2	8,589923
11994,2	9,392	1326,5	7,190	5543,1	8,620309
7949,9	8,981	1066,2	6,972	5169,3	8,550493
8045,4	8,993	1179,3	7,073	4775,2	8,471191

*Розроблено автором.

За допомогою вихідних даних автор розробив регресійну модель аналізу загальних витрат інноваційно активних підприємств і витраток зведеного бюджету в програмі EViews. Отримані результати наведено у табл. 3. Мо-

дель і коефіцієнт при змінній є значимими. У моделі відсутні гетероскедастичність і автокореляція, тобто висновки зробленими на основі цієї моделі є адекватними.

Регресійна модель має вигляд:

Таблиця 3

Результати оцінювання моделі аналізу загальних витрат інноваційно активних підприємств і видатків зведеного бюджету*

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LN_GOV	0.694099	0.061607	11.26657	0.0000
C	4.237132	0.391032	10.83576	0.0000
R-squared	0,940712	Mean dependent var		8,608960
Adjusted R-squared	0,933301	S. D. dependent var		0,591635
S.E. of regression	0,152796	Akaike info criterion		-0,742570
Sum squared resid	0,186773	Schwarz criterion		-0,682053
Log likelihood	5,712851	Hannan-Quinn criter.		-0,808957
F-statistic	126,9355	Durbin-Watson stat		1,583290
Prob(F-statistic)	0,000003			

*Розроблено автором.

$$LN_ENT = 0,694 \cdot LN_GOV + 4,237;$$

де Ln_Ent – загальні витрати підприємств на ДІР;

Ln_Gov – витрати зведеного бюджету;
R² = 0,94.

Визначення впливу видатків зведеного бюджету на видатки підприємств у відсотковому вимірі розраховано за формулою коефіцієнта еластичності (формула (1)).

$$\frac{1\% \cdot a \cdot \bar{x}}{\bar{y}},$$

де а – значення коефіцієнта при незалежній змінній;

\bar{x} – середнє значення незалежної змінної (видатки зведеного бюджету);

\bar{y} – середнє значення залежної змінної (загальні витрати підприємств). Тобто, представивши отримані дані у формулу, маємо:

$$\frac{1\% \cdot 0,694 \cdot 696,83}{6334,4} = 0,0008 \approx 0,001. \text{ Отже,}$$

при збільшенні видатків зведеного бюджету на 1%, загальні витрати підприємств зростуть на 1,001%.

Наступним етапом було розроблення автором моделі аналізу загальних витрат інноваційно активних підприємств та витрат підприємств за рахунок власних коштів. Отримані

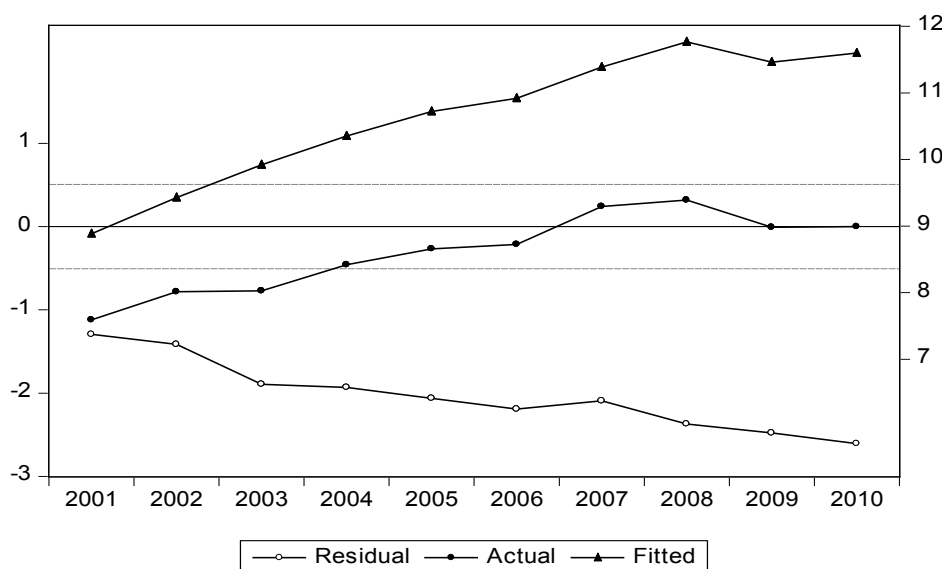

Рис. 1. Схематичне зображення 1-ї моделі

результати наведено у табл. 4. Модель і коефіцієнт при змінній є значимими. У цій моделі також відсутні гетероскедастичність і авто-

кореляція, тобто висновки, зроблені на основі цієї моделі, є адекватними.

Таблиця 4

Результати оцінювання моделі аналізу загальних витрат інноваційно активних підприємств і витрат підприємств за рахунок власних коштів*

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LN_VK	1,198010	0,153989	7,779842	0,0001
C	-1,242341	1,268074	-0,979707	0,3559
R-squared	0,883256	Mean dependentvar		8,608960
Adjusted R-squared	0,868663	S.D. dependentvar		0,591635
S.E. of regression	0,214411	Akaike infocriterion		-0,064985
Sumsquaredresid	0,367777	Schwarz criterion		-0,004468
Loglikelihood	2,324927	Hannan-Quinn criter.		-0,131372
F-statistic	60,52595	Durbin-Watson stat		1,339432
Prob(F-statistic)	0,000053			

*Розроблено автором.

Регресійна модель має вигляд:

$$LN_ENT = 1,198 \cdot LN_VK - 1,242,$$

де Ln_Ent – загальні витрати підприємств на ДІП;

LN_VK – витрати підприємств за рахунок власних коштів;

$$R^2 = 0,88.$$

Визначення впливу витрат підприємств за рахунок власних коштів на загальні витрати

підприємств у відсотковому вимірі розраховано за формулою коефіцієнта еластичності (формула (1)). Тобто, підставивши отримані дані у формулу, маємо:

$$\frac{1\% \cdot 1,198 \cdot 4056,72}{6334,4} = 0,008.$$

Отже, при збільшенні витрат підприємств за рахунок власних коштів на 1 %, загальні витрати підприємств зростуть на 1,008 %.

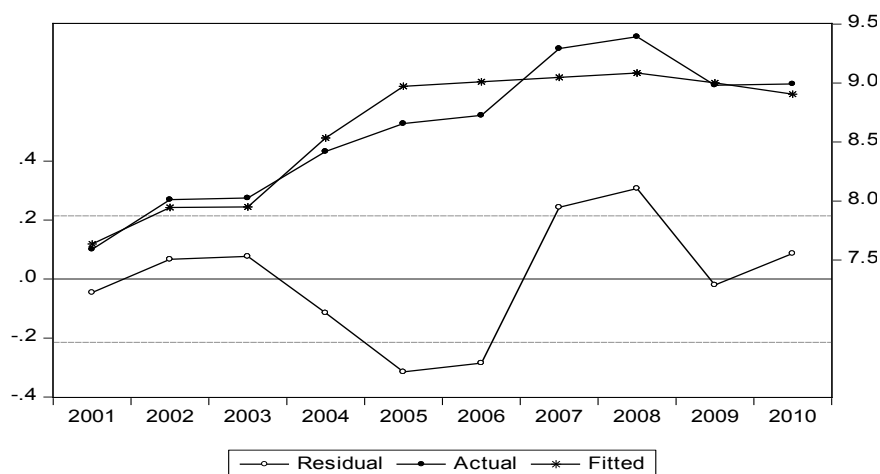

Рис. 2. Схематичне зображення 2-ї моделі

Розподіл обсягу витрат підприємств України на інноваційну діяльність протягом 2001–2008 рр. стрімко зростав і досяг піку в кінці

2008 р. Однак його недостатньо для стабільного розвитку інноваційно активних підприємств. Не менш важливим є аналіз перешкод

здійснення інноваційної діяльності підприємствами. За даними Державної служби статистики України, протягом останніх чотирьох років без змін залишається перелік основних факторів, що перешкоджають її здійсненню, який у першу чергу містить вартісні фактори, а саме: нестача власних коштів (більше 80 % обстежених підприємств), великі витрати на нововведення (більше 50 %), недостатня фінансова підтримка держави (більше 50 %), високий економічний ризик (32–41 %), тривалий термін окупності нововведень (30–38 %). Практично нульовою є підтримка держави через бюджетну політику інноваційної діяльності промислових підприємств.

Структура джерел фінансування витрат промислових підприємств на інновації є достатньо стабільною протягом тривалого періоду. Основним джерелом фінансування витрат на інновації були власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування у 2010 р. становила 59,3 %, що у 1,5 разу менше порівняно з 2005 р. Значно зросло фінансування іноземними та вітчизняними інвесторами, що становить 30,4 % до загальної кількості. Суттєво менш значущим джерелом фінансового забезпечення є банківське кредитування. Для здійснення інновацій промисловість отримала кредити в обсязі 626,1 млн грн, що становить 7,8 % загального обсягу інвестицій. При цьому слід зазначити, що банківські кредити, хоч і є залученими коштами, все одно тягар по фінансовому обслуговуванню цих кредитів, наданню застав по таких кредитах і тягар усіх ризиків щодо їх повернення лягає на самі підприємства.

Частка коштів державного бюджету в обсягу фінансування інновацій промислових підприємств є настільки низькою (в середньому менше 2 %), що можна стверджувати, що вплив держави на їх інноваційну діяльність через бюджетну політику є нульовим. Відтак, маємо констатувати, що основний фінансовий тягар здійснення інноваційної діяльності в Україні підприємства несуть самотужки.

Не менш важливим показником динаміки інноваційної активності можна вважати той факт, що кожне друге інноваційно активне підприємство проводило навчання та підготовку

кадрів, приблизно третина всіх інноваційно активних підприємств здійснювали наукові дослідження і розробки, а майже кожне четверте придбавало результати наукових досліджень і розробок здійснених для них третіми особами. Разом з тим, як і для промислових підприємств основним напрямом здійснення витрат, пов'язаних із інноваційною діяльністю (75–90 %) є придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Дуже обмежене фінансування науки залишається значним чинником зниження виключно низької частки України на світових ринках наукомісткої продукції, яка сьогодні становить 0,05 %, тоді як в Росії – 0,13 %, в країнах ЄС – 35 %, США – 25 %, Японії – 11 %, Сінгапурі – 7 %, Кореї – 45 %, Китаї – 2 % [4]. Держави, які є лідерами на ринку наукомісткої продукції, жорстко контролюють частку витрат на фундаментальну науку в обсязі ВВП, оскільки слабкість цього сектора породжує злиденність і політичну нестабільність навіть в країнах, які в надлишку мають природні багатства. В Україні мізерне фінансування науково-технічної сфери спричиняє зниження показників інноваційної діяльності підприємств [2].

Тоді як у Євросоюзі протягом останніх десяти років частка витрат на дослідження і розробки невпинно зростала, в Україні різко зменшувалося фінансування перспективних і наукових досліджень галузевого і міжгалузевого характеру, ліквідовувалися галузеві централізовані фонди розвитку науки та техніки, що зумовило невпинне скорочення науково-технічного потенціалу нашої держави [3]. Аналіз динаміки інноваційної діяльності в Україні показує, що її стратегія розробляється переважно на підприємствах державної і колективної форм власності. Отже, приватизаційна політика, механізми державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності приватних підприємств не досконалі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

2. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія / Зянько В. В. – Вінниця : УНІВЕРСУМ Вінниця, 2008. – 397 с.
3. Чеберкус Д. В. Державне регулювання розвитку інноваційного підприємництва в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 332.242. – Чеберкус Д. В. – К., 2008. – 151 с.
4. Szirmai Adam. Entrepreneurship, Innovation, and Economic Development / Adam Szirmai, Wim Naudé, Micheline Goedhuys : Oxford University Press. – 2011. – 276 p.
5. Baumol W. J. The micro theory of innovative entrepreneurship / W. J. Baumol ; Princeton University Press, Princeton and. – Oxford, 2010. – 246 p.

УДК 338.481

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Г. П. Скляр, доктор економічних наук;
І. В. Литовченко, кандидат географічних наук

Формування соціально орієнтованої ринкової економіки передбачає застосування вагомого державного впливу на функціонування і розвиток окремих секторів вітчизняної економічної системи, у тому числі сфери туризму. Остання характеризується наявністю значної кількості підприємств, організацій, установ різних форм власності з абсолютно переважаючою часткою підприємств приватної форми власності. У країнах, що є лідерами у туристичній сфері, накопичено багатий досвід застосування різноманітних інструментів мотивації розвитку туристичної діяльності. Разом з тим частка сфери туризму у ВВП України сягає менше 2 %, а власний досвід державного регулювання туристичного бізнесу пов'язаний переважно з розробками стратегій, програм розвитку тощо. Тому дослідження економічних аспектів і механізмів взаємодії влади і туристичного бізнесу є своєчасним, а тема статті – актуальною.

Проблемам розвитку туристичної діяльності, окремим аспектам державного регулювання сфери туризму присвячені наукові праці О. Виноградової, В. Кифяка, О. Любіцевої, М. Мальської, Д. Стеценка, Т. Ткаченко та ін. Разом з тим значну кількість наукових проблем розвитку сфери туризму, особливо тео-

ретичних і методичних аспектів дослідження партнерства відносин влади і бізнесу, необхідно розв'язувати.

Методологічно стаття базується на теорії сумісно-розділених відносин. Основною метою статті є визначення економічної сутності та соціокультурних особливостей розвитку партнерської взаємодії влади і бізнесу в сфері туризму.

Державно-приватне партнерство, як свідчить світовий досвід, є суспільно-необхідним механізмом взаємодії влади і бізнесу, конструктивні результати реалізації якого досягнуті в багатьох регіонах України. Державно-приватне партнерство необхідно розглядати як співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів і органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних і комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому відповідними законодавчими актами [5].

Важливою передумовою дослідження державно-приватного партнерства є встановлен-